

Het schoolexamen voor vakken met een cse:

Blindgangers in het onderwijs

Onder deze titel publiceert Ben van der Hilst in augustus 2014 een bundel met vijftien ontwikkelingen in het onderwijs die geheel niet meer effectief zijn, afgedwaald zijn van de oorspronkelijke doelstelling of waar verder repareren en plakken niet meer helpt omdat het grondontwerp niet meer deugt. Kortom,

verschijnselen die uit traditie of bedrijfsblindheid voortduren, maar niet (meer) bijdragen aan kwaliteit van leren en waar we in school wel veel last van hebben. Verschijnselen die vragen om geheel nieuwe, vaak eenvoudige en meestal kosteloze oplossingen. In dit nummer als eerste: een pleidooi voor het afschaffen van het schoolexamen.

direct afschaffen!

DOOR BEN VAN DER HILST

Zou er nog iemand in het onderwijs rondlopen die kan verklaren waarom bij vakken waarvoor een centraal examen geldt, ook nog een schoolexamen wordt afgenomen? Een geheel nutteloze, tijdrovende, energie- en leertijdvetende operatie, die geen enkel doel dient. Ooit werd gezegd dat middels het schoolexamen de school eigen keuzes kon maken op het gebied van onderwerpen of manieren van toetsing. In de loop van de tijd zijn er precieze voorschriften gekomen over wat wel en niet in het schoolexamen getentamineerd mag worden. En de gehele schoolexamenprocedure is zo extreem gebureaucratiseerd en gestandaardiseerd, dat de laatste twee jaar voor het examen een aaneenschakeling is van examenmomenten in een zeer strak keurslijf. De onderwerpen en toetsvormen worden zeer nauw omschreven in vuistdikke Programma's van Toetsing en Afsluiting (PTA's). De meest waanzinnige wegingformules worden toegepast, maar de uitslag staat van te voren al vast: het eindresultaat moet ongeveer hetzelfde zijn als het punt dat op het Centraal Schriftelijk Eindexamen behaald gaat worden! Als de schooleigen keuze van vaardigheden of onderwerpen bij de ene leerling leidt tot een hogere score bij het schoolexamen, dien je ervoor te zorgen dat een andere leerling juist een lagere score heeft bij het schoolonderzoek, anders krijg je mot met de inspectie. Het gemiddelde van beide examens moet immers ongeveer hetzelfde zijn.

In de loop van de tijd is het schoolexamen, mede door externe kritiek, maar vooral ook door de autonome neiging in scholen om procedures te formaliseren, steeds sterker geprotocolleerd. De handleiding van de VO raad voor het inrichten van het schoolexamen omvat zeven verschillende checklijsten met in totaal 170 zaken die je moet regelen. Toen in 2001 vliegtuigen zich in de Twin

Towers boorden verzuchtte een docent bij mij op school: 'Ik zou er natuurlijk aandacht aan moeten schenken bij mij in de geschiedenisles, maar daar heb ik nu geen tijd voor, het staat niet in het PTA, dat komt over een aantal jaren wel'. Hebben we net in een proces van jaren het onderwijs in de bovenbouw volledig gestandaardiseerd en dichtgetimmerd, komt opeens de inspectie met de boodschap dat we meer om moeten gaan met verschillen. Maar dat past niet in het PTA. En in het PTA is ook geen ruimte voor de creatieve vakdocent met nieuwe projecten, omwegen in de stof, creatieve toetsingsvormen, eigenwijze leerlingen die een geheel eigen route kiezen om op eindexamenniveau te komen, excellentie, etc.

Door dat voortdurend summatief toetsen gaat er ontzettend veel leertijd verloren. Er zijn scholen waar ze in de derde klas van het VMBO al beginnen met een PTA (het VMBO hoort eigenlijk helemaal geen eindexamen te hebben, maar dat een andere keer). Vreselijk!

Hoeveel zonniger ziet het schoolleven eruit als we stoppen met dat onzinnige schoolexamen. Veel minder stress bij leerlingen en docenten, minder nakijkwerk, minder minutieuze en gestandaardiseerde toetsen maken, meer tijd voor verdieping in de stof, meer maatwerk voor slimme of juist minder slimme leerlingen, minder oefening in de berekende zesjescultuur, etc.

Kosten voor het opruimen van deze blindganger: niets. Actie vereist door: VO raad (de politiek zal, weliswaar op verkeerde gronden, direct het voorstel steunen). In de tussentijd: direct uitkleden van de PTA's tot een wettelijk minimum. ●

► **Ben van der Hilst is opleider van schoolleiders, consultant en onderzoeker. Hij was jarenlang docent en schoolleider in het VO.**